

Fofozir Gumazim Ikirimirimin Mingarim Buri

O

Eklisiastis

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, fofozir gumazir mam uan nighnizimin gun migei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumamazibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osimtizim an navim ganidi. Egha a gumamazibar ikirimiribar gari, da bar otevegaha derazir puvati. Bizir bar avirir gumamaziziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghin fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, ikirimir gumamaziziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamin Afeziam. Ezi e gumamaziziba, e deragh Godin Arazibagh foghan kogham. Kamaghin akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghin e migia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamin ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganingi, eghti dughiar kamin aven e nguazir kamin iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghin deragham.

Gumazir aviriba Godin akinafarimin aven akinafarir mamn gari, akar kamaghin gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akinafarir kam bizir mam en aka, a kamakin. Gumazir manam osimtizir aviriba ateri, a uaghan Godin adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumamazizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtiziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghin, bizir kaba me batifi. Egha

me akinafarir kamin garir dughiamin, me kamaghin fo, me uarira itir puvati. Me Godin adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godin akinafarimin itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

¹ Kar gumazir bar fofozir mamın akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemın nguibamın ikia atrivimın iti:

² Bar fofozir gumazir kam kamaghin miġia ghaze,
“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,
bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.”

³ E bar, overiamın apengan itir dughiamin
e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira ikiamin
ivezir aghuir manabara isi?
Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.

⁴ Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba
isima,
nguazir kam kamaghira iti.

⁵ E garima, aruem anaga uaghira zuamira ivemara uamategha
an anadir danganimın zui.

⁶ E gari, aminim sautin amadaghan ivava anaga notin
amadaghan vua uaghiri.
Egha a kamaghiram amua ghuavira iti.

⁷ E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim
izevir puvati.
Egha gin dipaba uamategha ghua dipar suiabar
ghuegha uamategha emira ua izaghiri.

⁸ Nguazir kamin biziba bar zurara ghuavira itima e dar
gara dagh nighnigha bar dar amira.

Guizbangira, e bizir kabar amirvagha dar gun miki-
mamin migirigiabagh asa.

E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar
gara kamaghira iti.

E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da
baraghavira iti.

⁹ Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.

Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.

Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati.

¹⁰ Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, “Ia gan,
kar bizir igiar mam.”

Ezi puvati.

Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin tighar oti-
vamin dughiamin, da iti.

¹¹ Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazi-
tam dagh inirighan kogham.

Eghti gumazamizir en gin otivamiba,

me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

¹² Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia,
Jerusalem in nguibamin ike. ¹³ Ki overiamin apengan
otivir bizibar fofozim iniassa dagh nighnisi, egh ki
deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa.
Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh
aningizir kam, a bar oseme. ¹⁴ Overiamin apengan otivir
biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin
fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar
mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam
nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha
ghua, an suighan ibura.

¹⁵ Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.

Ezi bizir puvatiziba, e da menghan kogham.

¹⁶ Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemin nguibamin atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo.

¹⁷ Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

¹⁸ Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri. Ezi an fofozim ghua bar ekeveggha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

¹ Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ² Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati. ³ Ki nighnizir aghuir kamin mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevimin overiamin apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?

⁴ Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar

dafabagh amuava, wainin azenibar ingari. ⁵ Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti. ⁶ Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui. ⁷ Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalem inguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati. ⁸ Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsin igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.

⁹ Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalem inguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti. ¹⁰ Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim. ¹¹ Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuragham kogham.

[2:7:](#) 1 Atriviba 4:23
[Eghaghaniba 29:25](#)

[2:8:](#) 1 Atriviba 10:10; 10:14-22

[2:9:](#) 1

Nighnizir aghuim mati pura bizzim

¹² Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti.

¹³ Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira. ¹⁴ Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam.

¹⁵ Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹⁶ Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevemim dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar moghiram ovengam! ¹⁷ Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghiram osimtizim nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

¹⁸ Ki overiamin apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin, ki ingangarir kaba bar dar aghua. ¹⁹ Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimin overiamin apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme. ²¹ E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²² E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira iki-amin ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati. ²³ Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²⁴ Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba

pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi. ²⁵ Guizbangira, God puvatighti, e manmaghin dami, bar akueghiva arazir kabar amuam? Bar puvatigham. ²⁶ Guizbangira, God ifongezir gumazamiziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezir darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaba iti

¹ Overiamin apengan otivir biziba vaghvagha, da uan dughiabaram otifi:

² Amiziba otamin dughiaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaba iti.

Egha e dagheba oparamin dughiaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaba iti.

³ Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaba iti.

Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.

⁴ Egha e aziamin dughiaba iti,
egh e akamin dughiaba iti.

Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaba iti.

⁵ Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaba iti,
egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaba iti.

Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti,
 egh an suighan koghamin dughiaba iti.

⁶ Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti,
 egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti.

Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba iti,
 egh e pura da makunamin dughiaba iti.

⁷ Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
 egh e da isamamin dughiaba iti.

Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
 egh e mikimamin dughiam iti.

⁸ Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba
 iti,
 egh e men aghuaghamin dughiaba iti.

Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
 egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

⁹ Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi? ¹⁰ God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. ¹¹ God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham. ¹² Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam. ¹³ Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.

¹⁴ Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumamaziziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami. ¹⁵ Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumamazizibar araziba derazir puvati

¹⁶ Ezi ki arazir mamin garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi. ¹⁷ Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumamaziziba kotiam darighamin dughiamin, a gumamazizir an damazimin deraziba ko gumamazizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham. ¹⁸ Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumamazizibar araziba tuisighti, me kamaghin fogh suam, e gumamaziziba, en araziba uaghan asizibar arazibar min iti. ¹⁹ Ki ghaze, E gumamaziziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumamaziziba uaghan ovei. Gumamaziziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kamin iti. Kamaghin, gumamazizibar ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir puvati. Aningin ikirimirimin mingarim uaghara aningin modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Gumamaziziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimin inivafizimim

ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir mine-niam gavagham. ²¹ Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamin ganigh a gifogham?

²² Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4

¹ Overiamin apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati. ² Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimin itir gumazamizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira. ³ Ezi gumazamizir tighar nguazimin otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumazamizir nguazimin itibagh afira.

⁴ Egha ki uaghan arazir mamn gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamin mingarim kamakin, me uan namakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin

suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. ⁵ Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham. ⁶ Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

⁷ Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ⁸ A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, “Ki tizim bagha pura ingangarim mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham.” Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

⁹ Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham. ¹⁰ Eghti tav irighti, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighti tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham. ¹¹ Gumazir pumuning arugarugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugarugham. ¹² Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning

misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighi da zuamira dighoreghan kogham.

¹³⁻¹⁴ Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningın tav kantrin atrivimın ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baragham aghua, ezi an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimın ikia, atrivir ghurir kam gafira.

¹⁵ Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganım ini, ezi overiamın apengan tir gumamaziziba bar atrivir igiar kamın gin zui. ¹⁶ Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumamaziziba, me an amizir bizir ekıar kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighın fo, uaghan an mingarım modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimın God damuan marki

¹ Ni deraghvira uan arazibagh nighnighıva, Godın Dipenimın aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar mın puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghın amir gumamaziziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godın damazimın dera. ² Ni faragh navir averiamın aven deravira nighnigh, gin dikavigh

---

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningın itir akar isın zuimning deragha aning abighizir puvati. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7

uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kamin iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a damuan marki. ³ E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei. ⁴ Egh ni akar dikirizi tamin God damighiva, zuamiram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh. ⁵ Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki. ⁶ Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir gumazim mikiman marki suam, “Ki deragha nighnizir puvatigha, akar dikirizir kam gami.” Ni tizim bagh God damighti an aningagharim nin ikiam? Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham. ⁷ Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivsi nighnighan marki

5:4: Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

⁸ Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamin mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekiar maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami. ⁹ Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*

¹⁰ Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹¹ Egh gumazimin ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham. ¹² Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.

¹³ Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin

---

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati.

ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti. ¹⁴ Egha gin an dagiar ingangarim akuiagherizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.

¹⁵ E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham.

¹⁶ Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura.

¹⁷ Nguazir kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevem in mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi.

¹⁸ Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.

¹⁹ Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deragham. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba.

²⁰ Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6

*I*kirimirir kam, osimtiziba an iti

¹ Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mamin garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami.

² God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitamın otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

³ Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira. ⁴ Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamin, me a ginamadagha gifa. ⁵ Egha borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin dabirabim gafira. ⁶ Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir kamin dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamiran mangam.

⁷ E dagheba iniasa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati. ⁸ Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim,

arazir aghuimîn gumamazibar damazimîn a damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam? ⁹ Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimîn suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

¹⁰ Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira. ¹¹ E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima, da manmaghin en akurvagham? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei. ¹² E dughiar bar otevimîn nguazir kamîn iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamin apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

¹ Gumamazibiba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham.

² Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamîn ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim

ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamın iki bar deravira ovevemın arazim ginighnigham.

³ E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.

⁴ Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumazamiziba ko ikiasa.

⁵ Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganım ziar ekiam isa ni ganidir arazim, gafiragham.

⁶ Egh gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarım avımın ikia isia tingazi, egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati.

⁷ Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganım. Eghti gumazim apezeperir dagiaba inıti, an arazir kamın, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi.

⁸ Eghti gumazitam ingangarım foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarım damuasava amım, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabın asugha nimira itim, a dera. An arazim, gumazir uabira uabi femın arazim, bar a gafira.

⁹ Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim.

¹⁰ Ni kamaghin mikiman marki, “Manmaghin amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiam gafira?” Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin azangsigham.

¹¹ Gumazamiziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira ikiamin ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh aningi. ¹² Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deraviram en akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam.

¹³ God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam damighti a ikizirighti, tinara uam aneminegham? ¹⁴ Nin ikirimirimin biziba bar deraviram otivti, ni bar akuegh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin otivam.

¹⁵ Ki nguazir kamin ikia arazir aviraviribar gara ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir mabar garima, me arazir aghuibar gintigha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir kamin iti. ¹⁶ Kamaghin e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasigham. ¹⁷ Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti

God ovengasa e bagha inabazir dughiamin aviragham. ¹⁸Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deraviram otogham.

¹⁹Eghti gumazir dapanir ekier 10pla, nguibar ekier mamin akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamin akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekier kamin gavgavim gafiragham.

²⁰Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

²¹Ni gumamazibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam. ²²Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei.

²³Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe. ²⁴Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buru, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. ²⁵Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

²⁶Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevem in osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumaz-

imin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati. ²⁷ Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo. ²⁸ Ki ghua amiz-iba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati. ²⁹ Egha ki nighnizir ekar mam bato, a kamakin, God gumazamizibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8

¹ Fofozir gumazamizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghin tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimin akamin gin mangi

² Ki kamaghin migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighnigh, egh atrivimin akaba batoghan marki. ³ Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiragham marki. Egh nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghin fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamin gin mangam. ⁴ E bar fo, atrivim mikimtima, gumazamiziba bar an akamin gin mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, “Ni tizim bagha kamaghin ami?” ⁵ Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham. ⁶ E fo, e gumazamiziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko

da akiramın dughiar aghuim iti. ⁷ E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati. ⁸ Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemın dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiragham iburagham.

E bar akongezir arazimın gintigham

⁹ Ki bizir kabar garava, gumazamizir overiamın apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami. ¹⁰ Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimın anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamın ghue. Egha me izir dughiar kamin, me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

¹¹ Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti. ¹² Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, "Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. ¹³ Egh arazir kurabagh amir

---

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.”

¹⁴ A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamın garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimin deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimin derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

¹⁵ Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam.

¹⁶ Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati. ¹⁷ Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

¹ Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir

arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam. ² Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham. ³ Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaaba bar ovevem in arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri. ⁴⁻⁵ Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa. ⁶ Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.

⁷ Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamin amamangati. ⁸ Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. ⁹ En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan

a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezire aghuimin min ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham. ¹⁰ Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

¹¹ Ki uamategha overiamin apengan bizir mamın gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam. ¹² E fozir pu, e dughiar manam osımtızim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumamazibar arazir aghuim ko arazir kuram

¹³ Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamın garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin. ¹⁴ Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumamazir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. ¹⁵ Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an

nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a ini-asa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. ¹⁶ Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

¹⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham.

Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.

¹⁸ Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira.

Eghti gumazitam arazir kurar tam damighiti,
an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

¹ E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin siva-farimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

² Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami. ³ Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

⁴ Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingan-garim ataghiraghan marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

⁵ Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra. ⁶ Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi. ⁷ Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui.

⁸ Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighti, kuruzim ti a givigham. ⁹ Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighti, temem ti a misueghti a mizazim iniam. ¹⁰ Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim otogham. ¹¹ Eghti gumazim kuruzim damighti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighti, an fofozim manmaghin an akuragham? Bar puvati. ¹² Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri. ¹³ Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba. ¹⁴ Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam.

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi.

¹⁶ O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam. ¹⁷ Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.

¹⁸ Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

¹⁹ Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

²⁰ Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

¹ Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam. ² Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

³ E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam. ⁴ Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamın ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. ⁵ God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham. ⁶ Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin opariziba o ni guaratizimin opariziba deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam.

⁷ Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimin gara, bar akonge. ⁸ Ni nguazir kamin itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemin iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

⁹ Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan kotiamin dughiam, a ian araziba tuisigham.

¹⁰ Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarzubagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12

¹ God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, “Ki uan ikirimirim gakongezir puvati.” ² Eghti dughiar kamin ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamiran iti. ³ Eghti dughiar kamin, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravira bizibar ganam kogham. ⁴ Egh ian kuarir toribar bar pirighti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingagharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia gaghuanam. ⁵ Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam.

⁶ Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuim, irigha bar misaraghire.* ⁷ E fo, God fomira nguazir minemeniam isa

---

12:1: 2 Samuel 19:35; Aghuzir Akaba 22:6; Azir Akam 3:27   * **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati.

gumazimin ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam.

⁸ Fofozir gumazim kamaghin migei,
Biziba bar, dar mingariba bar mongezi
e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.

Akinafarimin akar abuananam

⁹ Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghin a gumazamizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar deravira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighti, a guizbangira mikimti, an akinafarimin an osiram. ¹⁰ Egha an akar aghuiba buria akar gumazamizibar kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri.

¹¹ Fofozir gumazimin akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimin aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimin ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

¹² Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghin ni bizir kam bagh deravira gan.

¹³ Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en

ikirimirimim faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham. ¹⁴ Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko
Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long
Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 19 Oct 2021

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea